

TELEGRAFULU ROMANU.

Nr. 13. ANULU XVIII.

Sabiu, in 12/24 Februaru 1870.

Telegrafulu oas de doue ori pe septimena: joia si Dumineca. — Prenumeratiunea se face in Sabiu la expeditura foiei pe afara la c. r. poste, cu bani gat'a prin scrisori francate, adresate catra expeditura. Pretulu prenumeratiunei pentru Sabiu este pe anu 7. fl. v. a. ear pe o jumtate de anu 3. fl. 50. Pentru celelalte parti ale Transilvaniei si pen-

ru provinciile din Monarchia pe unu ann 8 fl. era peo jumtate de anu 4 fl. v. a. Pentru princ. si tieri straine pe anu 12 pe anu, 6 fl. v. a.

Inseratele se platescu pentru inteia ora cu 7. cr. sirulu, pentru a doua ora cu 5 1/2. cr. si pentru a treia repetire cu 3 1/2. cr. v. a.

Eveneminte politice.

Cestiunea provincialisarei confiniilor militari inea totu nu e deslegata. Fas'a in carea se afla, ni se spune ca e desbaterea intre Brestel si Lonyay, ambii ministri de finantie, celu dintaiu in Cis — si celu de alu doilea in Translaiani'a. Ea se vede dara ca a devenitu o cestiune de bani si dupa ce se va regulá odata, provincialisarea va urmá a se eseculá de regimulu unguresu.

In lips'a de alte eveneminte mai momentóuse si mai „politice“ se scrie ca contele Beust a facutu pasi energici in Rom'a, cá nu cumv'a sa se voteze canonele syllabului. Contele cancelariu, se dice mai departe, a amenintiatu ca la intemplan, cá acele sa se voteze de conciliu, va respunde cu secularisarea averei bisericesci r. c. din Austre-ungari'a.

O alta intemplanre iera de pondu mai secundariu politicu, cárei inse in unele cercuri se adscribe mari consecutiune este venirea unui Klaczko in cancelari'a imperiale. Acesta persóna aru fi se aiba insemnatatea de a lamuri mai chiaru directiunea politica esterna a cancelariului imperiale. K. Z. observa ca din venirea acestui barbatu la Vien'a si din articuli ce i-a scrisu densulu despre Austri'a in „Revist'a de doue lumi“, se vede apriatu ca este o reactiune asupra agitatiunilor „Gazetei de Mosc'a“ si lucubratiunile generalului Fajdiejew in scrierea sea „Puterea armata a Rusiei.“

Cu ocaziunea acest'a mai facemu unele escerpte mici din cele cuprinse in memorabilia scriere a generalului rusescu, dupa carele Austri'a este inamiculu Rusiei celu mai periculosu. In man'a Austriei, dice acel'a-si, se afla chiaia pusetiunei strategice in Orientu.

Cecea ce e si mai insemnatu este márturisirea generalului, ca imperati'a grecésca nu se mai póte face. In impregiurárele de fatia acest'a e o chimera, pentru ca majoritatea populatiunei din peninsula balcanica este de ras'a albana, romana si slaviana. Prestigiulu din impregiurarea acest'a nu-lu are Rusi'a, ci Austri'a, pentru ca césta din urma are pro malulu stángu alu Savei influenti'a materiale, avendu popóre de aceea-si origine intre marginile sele si prin acestea influenti'a morale pre partea stánga a acestui fluviu.

Dlu Klaczko dice K. Z. va avé sa cultive unu câmpu fórté largu prin activitatea sea publicistica. Déca se considera discordanti'a Austriei si miscarea Poloniei de o binefacere pentru Rusi'a, atunci Fajdiejew are merite mari pentru patri'a sea, incheia in modu oraculosu K. Z.

Nu este demultu de cându s'a deschisu parlamentulu federatiunei nemtiesci. Cuventulu de deschidere, séu mesagiulu, este in sine pacinicu. In mesagiulu este o alusiune la alianti'a cu staturile din partea de média-di a Germaniei, carea s'a resimtitu fórté tare in Parisu. Diuariulu inspiratu de ministrule de esterne din Franci'a, ni se pare indatu a dóu'a di dupa ce i a ajunsu la cunoscintia mesagiulu, a spus publiculu cátu este Franci'a de gelósa pentru sustinerea pácei de Prag'a (1866). Aceste scántei mici politice urmate in graba un'a intr'alt'a, au mai produsu si alta: scirea despre initiativ'a ce va Franci'a sa o ia in afacerea Schleswigului nordicu. Tóto aceste au influentiatu asupra bursei, carea dormea liniscita de unu tempu. Burs'a recade ié-rasi de vre-o câte-va dile; nu se scie inse déca efectulu scánteiloru are sa resufle mai tárdiu, séu acele nedánde de materii de aprinsu s'au stinsu dela prim'a loru aparentia.

Pána a nu trece la orientu, carele pre noi trebuie sa ne intereseze mai multu, amintimu despre conciliulu din Rom'a, de asta data pre scurtu, ca a devenitu o sarcina fórté grea pentru pap'a. Védiendu acum ca suntu atáti episcopi si ca se im-

multiescu pre fia-care di, cari susu-tienu ca si elu póte gresi cá si cei-alti ómeni pamenteni, iera de alta parte, védiendu, ca cei 300 episcopi seraci, pre cari trebuie sa-i nutrésca densulu, in dóue luni l'au costatu 1,500,000 franci, fára de a-i puté dá concursulu la facerea dogmei de infalibilitate s'a maniatu pre cei ce l'au svatuitu a cercá punerea la cale a cestiunetei dogme si a eschiamatu: „perforia di farmi infalibile mi farano fallire (pentru foria de a me face infalibile me voru face falitu [bancrotu])“

Intre intemplanrele din orientulu Europei, cea mai insemnata e adi crisa ministeriale din Bucuresci. In unqlu din nrii nostri precedenti amu oratatu list'a noqlui cabinetu. De atunci aflámu, ca ministeriulu este dejá intaritu dupa cum l'amu védiutu in acea lista, cu modificarea, ca gen. Floresu nu a intratu in cabinetu si ca ministeriulu de interne lu ocupa presiedintele consiliului de ministri; iera finantie le are Cantacuzino. Cecea ce se vede acum din diariile de dincolo face se créda omulu ca ministeriulu acest'a este unu ministeriu de necesitate, care dupa votarea bugeteloru, va disólve adunárele cameriloru si va escrie alegeri nóue. Majoritatea corpurilor legislative fíitóre va da apoi ministeriulu celu nou si „definitivu.“ Unii politici credu ca ministeriulu fíitóru va fi alu lui Cogalniceanu-Brateanu. — Cestu din urma a venit de curendu in Bucuresci si la unu banchetu, datu in onórea lui, a tienutu o cuventare politica, prin carea infatiséza in coloru fórté si claru staturile politice a Romaniei.

Diet'a Ungariel.

In siedinti'a din 15 Febr. a casei magnatiloru presinta notariulu casei reprezentantiloru, Bujanovics, proiectulu de lege despre infiintiarea unei curti supreme de comptabilitate. Acel'a cátu si estrasulu din protocolulu siedintiei respective se cetescu.

Proiectulu se va tipári si tramite de odata comisiunei giudiciale si finantie spre pertractare.

In siedintia din 15 Febr. a casei reprezentantiloru se autentica protocolulu siedintiei premerse; presiedintele anuncia mai multe petitiuni, care se tramitu comisiunei respective. Comisiunea economica propune bugetulu casei pro Fauru, care se va tipári si pune la ordinea dilei. Deputatii br. S. Perényi, I. Hegyészzi, E. Fráter, P. Daniel, L. Solomonu, A. Csiky predau petitiuni, care asemenea se tramitu comisiunei de petitiuni.

Cas'a trece la ordinea dilei, la care e referatulu comitetului finantie, despre o petitiune a orasiului Pest'a privitoria la meliorarea subventiunei de statu pentru spesele judecatoresci cu 18,232 fl. 75 1/2 xr. Dupa o scurta desbatere se primesce proiectulu comitetului finantie.

Urméza propunerea lui I. Ludvigh, referitoria la venitele intercalarie a dieceseloru vacante; proiectulu densulu tientesce intr'acolo, cá dísele venite sa se administreze de ministeriulu finantie si sa se folosésca spre acoperirea speseloru a acestui ministeriu.

Min. de culte Eötvös: cestiunea e, adeverata e afirmarea, ca folosirea veniteloru intercalarie spre scopuri bisericesci e nelegala?; oratorele crede, ca in totu Corpus Iuris nu exista o lege, care se dispuna despre venitele intercalarie. Art. X. a partiei prime din tripartitu determina, ca regele e successorulu episcopiloru reposati; art. XI. care se póte numi Magna Charta a episcopatului magiaru nu contine nimic'a despre venitele intercalarie. Conformu

unei dispusetiuni a lui Iosife II din 1783 s'au transpusu venitele intercalarie in fondulu religionariu. Franciscu a dispusu in an. 1793, ca venitele respective sa se folosésca numai spre scopuri bisericesci, din anulu 1855 se tienu iera-si de fondulu religionariu; vorbitorulu promite, a propune in scurtu tempu unu proiectu de lege despre intrebuintiarea veniteloru intercalarie.

Se intinde o desbatere langa si sgomotósa, la care iau parte B. Halász, Irányi V. Szilagy, C. Ghyczy, Madarasz, Csiky Tisza si Berczenzey; toti acesti'a spriginescu propunerea lui Ludvigh.

Propunerea se pune la votare si se respinge. Siedinti'a se incheie la 2 óre.

In siedinti'a din 16 Febr. se cetesce si autentica protocolulu.

La ordinea dilei e desbaterea despre bugetulu ministeriului de culte si instructiunea publica.

Referentulu comisiunei finantie Cautz recomanda votarea preliminariei.

S. Popu presinta urmatoriulu proiectu de conclusu: conformu art. de lege 44 din anulu 1868 sa se provédia preliminariele an. 1870 cu sum'a de 12,000 fl. spre infiintiarea unui gimnasiu de statu, románu, in Siomcut'a-mare.

C. Ghyczy combate influenti'a clerului catolicu asupra instituteloru de crestere si afirma, ca deca acesta influenti'a, care e dăunósa la mla, va capeté sub astfelu de conducere tinerimea o crestere, care nu va ajunge nivelulu seculului nostru; oratorele combate si interpretarea, ca fondurile scolastice aru fi catolice si au a se folosi numai spre scopuri catolice. Cea mai mare parte a diseloru fonduri e posesiunea tieriei intregi si prin urmare trebuiescu folosite spre scopuri comune. Ghyczy desprobéza mai departe dispusetiunile proprie ale ministruului in privinti'a scoleloru gimnasiale si lu provóca a-si rectificá procederea.

Fr. Pulszky: fiindu inca in Americ'a amu intrebatu barbati notabili de acolo, de unde provine aceea impregiurare, ca statele unite si-au e-luptatu in tempu asiá de scurtu o asiá buna stare. Mi s'au respu: la noi nu póte margini nici chiaru congressulu libertatea religionaria, presa etc. etc. Acest'a a-siu dori-o chiaru si in patri'a nóstra.

Statulu nu are dreptu, a se amestecá in afaceri bisericesci, fia ea catolica, israelita séu oricare. Pána cându, dice oratorele la finea vorbirei sele, se amintesce in parlamentulu natiunei magi-re de confessiuni, pána atunci patri'a nu va nflori.

C. Bobory: Óre cându a fostu bisericu, factorele principale a culturei; astadi a incetatu misiunea acest'a a bisericiei prin urmare nu mai are dreptu a pretinde dotatiuni asiá de mari.

L. Schwarcz: regimulu e licánu popiloru; majoritatea fu corupta de popi prin bani, (presiedintele provóca pre vorbitoriu la ordine), vorbitorulu presinta urmátórea propunere: desbaterea despre bugetulu ministeriului de culte si instructiune publica se amána pána la finea lui Martiu, se insarcinéza inse min. a presentá casei unu conspectu statisticu despre stadiulu instructiunei populare.

Siedinti'a se incheie la 2 1/2 óre.

In siedinti'a din 17 Febr. se autentica protocolulu siedintiei de ieri; presiedintele anuncia o petitiune si ca repr. Fr. Harkányi si-a presentatu mandatul; Zsedényi preda 153 de petitiuni de ale israelitiloru ortodocsi din Ungari'a, cari róga cas'a, a nu impune conclusele congressului israelitu acelorlu comune, care nu consintiescu cu ele. Petitiunile se tramitu comisiunei de petitiuni.

Dupa ce si-a votatu cas'a bugetulu seu trece

